ENVIGOGIKA

Envigogika: Charles University E-journal for Environmental Education ISSN 1802-3061

Proměny českého názvosloví organismů a jejich možné dopady na interpretaci přírody a environmentální vzdělávání

Jiří Kupka

Envigogika 21 (1) – / Recenzované články / Reviewed Articles

Publikováno/Published 22. 09. 2026

http://dx.doi.org/10.14712/18023061.717

Abstrakt

Národní názvosloví organismů plní odlišnou funkci než vědecká binomická nomenklatura. Zatímco vědecké názvy slouží především k přesné identifikaci a mezinárodní odborné komunikaci, národní jména jsou úžeji spojena se srozumitelností, jazykovou tradicí a zkušeností s přírodou. V českém prostředí dochází v posledních desetiletích k proměnám národních názvů souvisejících zejména s taxonomickými revizemi a snahou promítat jejich výsledky do českého názvosloví. Studie se zaměřuje na možné důsledky těchto proměn pro komunikační a interpretační funkci názvosloví v kontextu environmentálního vzdělávání a interpretace přírody. Vychází z vybraných botanických a zoologických příkladů, doplněných srovnáním s německým a polským názvoslovím. Na základě analýzy jsou vymezeny hlavní typy proměn národního názvosloví a diskutovány jejich možné důsledky. Studie zároveň naznačuje, že úplný soulad mezi vědeckým a národním názvoslovím nemusí být nezbytný, neboť oba systémy mohou plnit odlišné, avšak vzájemně se doplňující funkce.

Klíčová slova:

národní názvosloví; biologická nomenklatura; taxonomie; interpretace přírody; environmentální vzdělávání; kulturní paměť; place-based education; pojmenování organismů

Abstract

Vernacular names of organisms serve functions that differ from those of scientific binomial nomenclature. While scientific names primarily provide precise identification and facilitate international scholarly communication, vernacular names are more closely associated with intelligibility, linguistic tradition, and human experience of nature. In the Czech context, vernacular names have undergone changes in recent decades, particularly in response to taxonomic revisions and efforts to reflect their results in Czech naming practices. This study examines the possible implications of these changes for the communicative and interpretive functions of organism names in environmental education and nature interpretation. It draws on selected botanical and zoological examples, with comparisons to German and Polish vernacular names. The analysis identifies major types of change in Czech vernacular names and discusses their possible implications. The study suggests that complete correspondence between scientific and vernacular naming need not be necessary, as the two systems may fulfil distinct yet complementary functions.

Keywords

vernacular names; biological nomenclature; taxonomy; nature interpretation; environmental education; cultural memory; place-based education; organism naming

Národní jména organismů nevznikají pouze jako ekvivalenty vědeckých názvů. Vstupují do běžného jazyka, výuky i popularizace a mohou v něm přetrvávat dlouho poté, co se vědecké zařazení organismu změnilo. Bezprostřední přizpůsobování těchto názvů proměnám vědecké taxonomie proto může oslabovat jejich srozumitelnost i vzdělávací a interpretační funkci. Předložená studie však nezpochybňuje oprávněnost taxonomických revizí ani význam vědecké nomenklatury pro odbornou biologickou komunikaci. Zaměřuje se především na otázku, zda národní názvosloví organismů plní vedle identifikační funkce také specifickou roli interpretační, vzdělávací a kulturně-paměťovou, která nemusí být vždy plně slučitelná s bezprostředním přejímáním taxonomických změn.

V českém prostředí lze v posledních desetiletích sledovat změny národních názvů organismů související zejména s taxonomickými revizemi a se snahou promítat jejich výsledky do českého názvosloví. Například dříve užívané jméno hluchavka žlutá bylo v novější literatuře nahrazováno jménem pitulník žlutý, křižák temnostní jménem meta temnostní a vedle páskovky žíhané se začalo používat pojmenování papáskovka žíhaná. Tyto příklady ukazují, že změna taxonomického pojetí může vést také ke změně národního jména, přestože původní pojmenování zůstává srozumitelné a je již kulturně zakotvené.

Takové změny otevírají otázku, zda má národní pojmenování vždy následovat proměny vědecké klasifikace, nebo zda mohou existovat důvody pro zachování jeho stability. Řada národních jmen vznikala z běžné zkušenosti člověka s organismy, jejich vzhledem, prostředím výskytu nebo způsobem života.

Studie se zaměřuje na vztah mezi taxonomickou aktualizací a stabilitou národních jmen a na možné důsledky jejich proměn pro interpretaci přírody a environmentální vzdělávání. Vychází z vybraných botanických a zoologických případů, které jsou doplněny komparací s německým a polským názvoslovím. Cílem studie je ukázat, jakými způsoby se taxonomické změny promítají do národního názvosloví a jaký význam mohou mít jejich proměny či stabilita pro interpretaci přírody.

Výzkumné otázky studie jsou následující:

1. Jaké typy proměn národního názvosloví organismů lze v současném českém prostředí identifikovat?

2. Jaké důsledky mohou mít tyto proměny pro srozumitelnost názvů a jejich interpretační využitelnost v environmentálním vzdělávání a interpretaci přírody?

3. Jak může srovnání s německým a polským názvoslovím přispět k porozumění vztahu mezi taxonomickou aktualizací a kontinuitou národních jmen?

Teoretický rámec

Národní názvy organismů neslouží pouze k jejich identifikaci, ale jsou také součástí jazyka, jehož prostřednictvím člověk přírodu poznává a interpretuje (srov. Hall, 1997). V environmentálním vzdělávání mohou fungovat jako jeden z prostředků interpretace přírody, protože propojují pojmenovaný organismus s jazykem, zkušeností a kontextem, v němž je poznáván. Zásadní je přitom rozlišení mezi vědeckým a národním názvoslovím. Oba systémy vznikaly v odlišném historickém a komunikačním kontextu a mohou plnit rozdílné funkce.

Vědecké názvy, založené na binomické nomenklatuře, slouží především k jednoznačné identifikaci organismů v mezinárodní odborné komunikaci a v současné biologii zároveň stále více reflektují jejich fylogenetické vztahy. Zvláštní význam má v tomto systému rodové jméno, které vyjadřuje systematické zařazení druhu a v současné taxonomii zpravidla reflektuje také předpokládané příbuzenské vztahy. Právě rodové jméno přitom bývá častým předmětem nomenklatorických změn. Druhový přívlastek pak obvykle nese doplňující významové informace, například o vzhledu nebo ekologii organismu.

Národní názvy naproti tomu často vyrůstaly ze zkušenosti s organismy a prostředím, v němž se s nimi člověk setkával. Mohly vycházet z přímo pozorovatelných vlastností, zároveň však nesly jazykovou tradici, jejíž původní význam dnes již nemusí být zcela zřejmý. Pojmenování tak mohlo organismus vztahovat ke konkrétní zkušenosti a místu, aniž by jeho funkcí byla systematická informace v dnešním biologickém smyslu. Vztah mezi jazykem, zkušeností a místem je blízký přístupům označovaným jako place-based education, které zdůrazňují význam konkrétní krajiny, zkušenosti s místem a kulturního kontextu pro environmentální vzdělávání (srov. Sobel, 2004; Gruenewald, 2003).

Napětí mezi srozumitelností a systematickou přesností se v českém prostředí výrazně projevilo již v 19. století. Formování přírodovědného názvosloví se tehdy opíralo o systematickou tvorbu domácí odborné terminologie, která usilovala o větší jednoznačnost a systematičnost názvosloví (srov. Komise k ustanovení vědeckého názvosloví, 1853). Tento proces vedl v některých případech k přerušení vazby na starší lidová pojmenování a k jejich ústupu z odborného prostředí i vzdělávání. Zároveň se prosazovala tendence vytvářet strukturovaná jména, často ve formě rodového a druhového označení, která se přibližovala modelu vědecké nomenklatury.

Z hlediska teorie kulturní paměti lze národní názvosloví chápat jako součást mechanismů, jimiž společnost uchovává a předává zkušenost v čase (srov. Assmann, 2018). V interpretační a vzdělávací praxi může název fungovat jako spojnice mezi pozorovaným organismem a významem, který je mu přisuzován. Jak ukazuje tradice interpretace přírodního a kulturního dědictví spojená například s Freemanem Tildenem, smyslem interpretace není pouze předávání informací, ale vytváření vztahu mezi člověkem a prostředím prostřednictvím srozumitelných a významově ukotvených sdělení (Tilden, 1957).

Materiál a metodika

Tato studie je koncipována jako interpretačně orientovaná kvalitativní analýza zaměřená na proměny národního názvosloví organismů v českém prostředí. Výzkum vychází z účelově zvolených případů zachycujících různé typy vztahu mezi vědeckým a národním názvoslovím a jejich možné důsledky pro interpretaci přírody.

Do analýzy byly zařazeny případy vybrané s ohledem na doloženou proměnu českého názvu, přítomnost příslušných pojmenování ve vzdělávací nebo popularizační literatuře, možnost komparace s německým či polským prostředím a význam těchto pojmenování z hlediska srozumitelnosti nebo využití ve vzdělávání. Zdroje názvů proto zahrnují odbornou, popularizační i historickou literaturu, umožňující zachytit užívání názvosloví v různých komunikačních kontextech. Výběr zahrnoval jak pojmenování, u nichž se objevuje možné oslabení komunikační a interpretační funkce názvu, tak relativně stabilní či funkčně zachovaná pojmenování sloužící jako kontrastní příklady.

Německé a polské názvosloví bylo ke komparaci zvoleno nejen s ohledem na jazykové sousedství, ale také na dlouhodobou historickou přítomnost obou jazyků na území dnešní České republiky. Komparace je proto využívána především jako kontext pro posouzení vybraných českých případů. Nejedná se tedy o systematické porovnávání tří národních názvoslovných soustav. Jako hlavní komparační rámec je využita němčina vzhledem k její významné roli v přírodovědné literatuře středoevropského prostoru. Polština je využita doplňkově, zejména s ohledem na historickou vícejazyčnost Těšínska a na pojmenování, u nichž nabízí významné paralely nebo regionálně relevantní souvislosti.

Doplňkově byly využity také vlastní terénní jazykové doklady autora z Těšínska, získané neformálním šetřením mezi rodinnými a místními informátory několika generací. Vybraným informátorům byl předložen obrazový atlas organismů, v němž podle vlastní jazykové paměti uváděli tradiční nebo lokálně užívaná pojmenování. Výsledky tohoto šetření jsou v textu využívány jako doplňkové doklady lokálního úzu.

Analýza probíhala ve dvou rovinách: významové, sledující vztah pojmenování k pozorovatelným vlastnostem, prostředí nebo způsobu života organismu, a srovnávací, v níž byla česká jména porovnávána s německými a polskými ekvivalenty z hlediska stability, srozumitelnosti a funkčnosti. Srozumitelnost názvů nebyla empiricky testována na respondentech, ale byla posuzována kvalitativně na základě jejich významové průhlednosti a srovnání s německými a polskými paralelami. Na základě opakujících se rysů identifikovaných napříč analyzovanými případy byla induktivně vytvořena typologie proměn národního názvosloví a vymezeny jejich možné důsledky pro interpretaci přírody, komunikaci a environmentální vzdělávání.

Příklady proměn a stability českého národního názvosloví uvedeného v textu a srovnání základních charakteristik jednotlivých názvů shrnuje **tabulka 1**.

Typologie proměn národního názvosloví

Na základě opakujících se rysů identifikovaných napříč analyzovanými případy lze rozlišit čtyři základní typy proměn národního názvosloví. Tyto typy nepředstavují vyčerpávající ani vzájemně se vylučující klasifikaci, nýbrž analytický rámec umožňující zachytit hlavní způsoby, jimiž se proměňuje vztah mezi pojmenováním, poznáním a zkušeností. Jde o následující typy (příklady jsou uvedeny v dalším textu):

- Stabilní a významově průhledná jména
- Kulturně zakotvená jména vystavená změně
- Jména potenciálně narušující kontinuitu
- Jména přizpůsobená vědeckému názvosloví

Stabilní a významově průhledná jména

Tento typ zahrnuje názvy, které zůstávají významově průhledné v běžném jazykovém i poznávacím kontextu. Zpravidla vycházejí ze snadno pozorovatelných znaků organismu a zachovávají tak zřetelnou vazbu mezi pojmenováním a zkušeností s druhem.

Typickými příklady tohoto typu v českém názvosloví jsou např. křižák obecný či slunéčko sedmitečné (srov. Frič, 1875, s. 122 a 183; Velká kniha živočichů, 1993, s. 84 a 138; Kolibáč et al., 2019, s. 62 a 218) nebo kopřiva dvoudomá (srov. Čelakovský, 1897, s. 131; Velká kniha rostlin, 1993, s. 110; Kaplan et al., 2019, s. 530). Tato jména jsou založena na výrazných a snadno pozorovatelných znacích (např. stálost a počet skvrn na krovkách, kresba ve tvaru kříže na zadečku či samčí a samičí jedinci), což vytváří předpoklad pro jejich využití v interpretační praxi. U těchto jmen se české názvy ustálily a přetrvaly i v situacích, kdy docházelo ke změnám vědeckého rodového názvu.

Podobnou významovou průhlednost a relativní stabilitu vykazují i tradiční německá jména některých druhů. U výše uvedených příkladů přetrvává označení *Siebenpunkt-Marienkäfer* pro slunéčko sedmitečné (Schmeil & Scholz, 1906, s. 159; Garms, 1993, s. 67 a 260), zatímco u křižáka bylo starší *Kreuzspinne* v novější literatuře zpřesněno na *Garten-Kreuzspinne* z důvodu odlišení od jiných druhů (Schmeil & Scholz, 1906, s. 198; Garms, 1993, s. 67). U kopřivy dvoudomé se setkáváme s podobami *Große Nessel* nebo *Große Brennnessel* (Lorinser, 1883, s. 395; Höpflinger & Schliefsteiner, 2000, s. 223). Také tato jména vycházejí ze snadno pozorovatelných znaků nebo z běžně sdílené zkušenosti. Podobnou srozumitelnost vykazují i polská pojmenování těchto druhů, např. biedronka siedmiokropka (Eisenreich & Eisenreich, 1994, s. 240) nebo krzyżak ogrodowy (Mały słownik zoologiczny, 1984, s. 135). Starší literatura uvádí pro kopřivu dvoudomou podobu pokrzywa parzysta (Schmeil & Arct-Golczewska, 1908, s. 132), zatímco v současném užívání převládá jméno *pokrzywa zwyczajna* (Agora SA, 2008b, s. 46).

Tab. 1. Srovnání příkladů proměn a stability českého národního názvosloví uvedeného v textu.

České pojmenování	**Vědecký název**	**Typ**	**Srovnání (DE/PL)**	**Interpretovaný význam**
křižák obecný	*Araneus diadematus*	stabilní a významově průhledné jméno	zachování významově průhledných názvů	stabilita; významová průhlednost; vazba názvu na pozorovatelný znak
slunéčko sedmitečné	*Coccinella septempunctata*	stabilní a významově průhledné jméno	zachování významově průhledných názvů	stabilita; významová průhlednost; vazba názvu na pozorovatelný znak
kopřiva dvoudomá	*Urtica dioica*	stabilní a významově průhledné jméno	DE relativní stabilita; PL doložena proměna pojmenování	relativní stabilita; významová průhlednost a vazba na pozorovatelnou vlastnost
křižák temnostní / meta temnostní	*Meta menardi*	kulturně zakotvené jméno vystavené změně	DE/PL zachovávají sémanticky průhledné rodové pojmenování	oslabení významové průhlednosti při synchronizaci s vědeckým názvoslovím; kulturní zakotvení staršího jména
pampeliška / smetánka	*Taraxacum officinale* agg.	kulturně zakotvená názvoslovná pluralita	DE/PL i lokální úzus dokládají paralelní pojmenování různých podob rostliny	různé významové perspektivy spojené s životním cyklem rostliny; možné didaktické využití názvoslovné plurality
hvězdnatec zubatý / regionálně těšíňanka	*Sanicula epipactis*	regionálně zakotvené jméno vystavené potenciální změně	pol. *cieszynianka wiosenna*; odlišná německá tradice	regionální identita, kulturní paměť a lokálně zakotvené učení
hluchavka žlutá / pitulník žlutý	*Galeobdolon luteum*	jméno potenciálně narušující kontinuitu	DE/PL dokládají odlišné způsoby zachování významové kontinuity	oslabení významové průhlednosti a jazykové vazby na tradičně vnímanou skupinu hluchavek
vlahovka stinná / žihlobytka stinná	*Urticicola umbrosus*	jméno potenciálně narušující kontinuitu	DE/PL zachovávají srozumitelnou zoologickou identifikaci a vazbu na stanoviště	změna před širším kulturním ustálením původního jména; možné oslabení kontinuity
mařinka vonná / svízel vonný	*Galium odoratum*	jméno přizpůsobené vědeckému názvosloví	DE zachovává tradiční názvoslovné jádro; PL paralelní tradiční pojmenování	posun významových vazeb; oslabení jazykové kontinuity při zachování staršího pojmenování v úzu
páskovka žíhaná / papáskovka žíhaná	*Caucasotachea vindobonensis*	jméno přizpůsobené vědeckému názvosloví	DE/PL zachovávají vazbu na srozumitelný význam „pásky"	oslabení významové průhlednosti a vazby na tradičně srozumitelnou skupinu páskovek

Míra stability národního názvosloví přitom není u všech skupin organismů stejná. Nejpevněji se tradiční jména zpravidla ustalovala u druhů člověku dlouhodobě blízkých, hospodářsky významných nebo snadno pozorovatelných, zejména u savců, ptáků a nápadných či běžně využívaných rostlin. Menší stabilita je naopak patrná u řady bezobratlých a méně známých skupin organismů. Tato nerovnoměrnost souvisí s rozdílnou mírou kulturního zakotvení jednotlivých skupin organismů v každodenní zkušenosti člověka.

Kulturně zakotvená jména vystavená změně

Tento typ může zahrnovat názvy, které se v průběhu 20. století ustálily jak v odborném, tak ve vzdělávacím kontextu, avšak později byly v důsledku taxonomického vývoje vystaveny změnám. U těchto jmen se střetává stabilita jazykové tradice s proměnlivostí vědecké klasifikace.

Tuto relativní stabilitu českého názvosloví lze doložit standardizační tradicí, která se formovala již v první polovině 20. století a výrazně se upevnila v období poválečném. V botanice ji reprezentovaly zejména Polívkovy určovací příručky (např. Polívka, 1912; 1932); v poválečném období se významným referenčním dílem stal Dostálův Klíč k úplné květeně ČSR (Dostál, 1958). V zoologii pak šlo o standardizační úsilí spojené s opavským sjezdem československých zoologů (1951) a následnou publikací Soustava a jména živočichů (Kratochvíl & Bartoš, 1954). Tyto práce po několik desetiletí představovaly základní referenční rámec pro výuku i popularizaci. Jak ukazuje i dobová reflexe, šlo o vědomý pokus překonat předchozí nejednotnost a vytvořit pedagogicky i prakticky využitelný systém (Šmilauer, 1956).

Právě ve vztahu k této ustálené podobě národního názvosloví se pozdější změny začínají projevovat jako možné narušení stability, zejména tam, kde novější pojmenování může oslabovat dříve ustálenou vazbu mezi jazykem, zkušeností a kulturní pamětí.

Křižák temnostní a meta temnostní (*Meta menardi*)

Ilustrativním příkladem je druh *Meta menardi*, obývající jeskyně, štoly, sklepy a další podzemní prostory, v českém názvosloví dříve nazývaný křižák temnostní. Toto jméno bylo významově průhledné: rodové jméno podávalo informaci, že jde o pavouka. Publikace *Soustava a jména živočichů* uvádí tento druh v rodu *Meta*, avšak zachovává české jméno křižák temnostní (Kratochvíl & Bartoš, 1954, s. 154).

V literatuře následujících desetiletí lze sledovat přechodnou fázi, kdy se prosazuje označení meta temnostní, avšak starší jméno je uváděno jako paralelní varianta. Například Anděra uvádí heslo meta temnostní s dodatkem „jiný název: křižák temnostní" (Anděra, 2003, s. 148). Specializované odborné publikace již pracují převážně s podobou meta temnostní (Kůrka et al., 2015, s. 164). Starší kodifikační praxe připouštěla rozdíl mezi vědeckým a českým rodovým jménem, přičemž tradiční pojmenování zůstávalo komunikačně a významově průhledné. Novější tendence naproti tomu směřují k těsnější synchronizaci českého rodového jména s vědeckým názvoslovím.

Z hlediska interpretace přírody a vzdělávací praxe je tato změna ambivalentní. Původní jméno křižák temnostní bylo pro širší veřejnost bezprostředně srozumitelné a mělo i kulturní oporu, například v lidových pověstech o kokonech považovaných za „peněženky důlních skřítků" (Baum & Buchar, 1973, s. 107–108). Upřednostňované pojmenování meta temnostní lépe odráží současné systematické zařazení druhu, avšak mimo odborný kontext je méně významově průhledné (obr. 1A–B).

Obr. 1 A–B: Meta temnostní / křižák temnostní (*Meta menardi*)

A – samice v podzemí opuštěné štoly. Křižák temnostní byl tradičně považován za jednoho z největších českých křižáků (délka těla 10–15 mm).
B – charakteristický hruškovitý kokon se snůškou vajíček, známý z lidového podání jako „peněženka permoníků". Právě podobné nápadné znaky a zkušenost s organismem často spoluutvářejí vznik i přetrvávání lidových a národních jmen. Foto autor.

Srovnání s němčinou a polštinou ukazuje odlišný přístup k národnímu názvosloví. V němčině se druh nazývá *Große Höhlenspinne* („velký jeskynní pavouk"), srov. Hörweg et al., 2011, s. 62. Slovo *Spinne* se v německém názvosloví užívá obecně pro pavouky, včetně druhů odpovídajících českým křižákům (např. *Garten-Kreuzspinne*). V polštině se užívá jméno *sieciarz jaskiniowy* (v přibližném českém významu „síťař jeskynní"), srov. Dumnicka & Płotek, 2013, s. 292. Rodové označení zde naznačuje, že jde o živočicha vytvářejícího síť. V obou případech tak zůstává zachováno sémanticky průhledné rodové pojmenování, které může podporovat srozumitelnost a využitelnost těchto názvů ve vzdělávání a popularizaci.

Pampelišky a smetánky (*Taraxacum officinale* agg.)

České názvosloví tohoto druhu dlouhodobě kolísalo. V různých pramenech se objevují označení *smetánka obecná* (Polívka, 1932, s. 34), *pampeliška obecná* (Deyl, 2003, s. 463), *pampeliška lékařská* (Dostál, 1989, s. 1127), *smetánka lékařská* (Velká kniha rostlin, 1993, s. 146) nebo dokonce *smetanka lékařská* (Faustus & Polívka, 1975, s. 135). Ve všech těchto případech jsou uvedená jména vztahována ke druhu *Taraxacum officinale*, jak byl tehdy chápán. Situaci navíc komplikuje i současné taxonomické pojetí komplexu *Taraxacum officinale agg.*, které samo přispívá k terminologické nejednoznačnosti.

Také současná botanická literatura ukazuje, že zacházení s těmito národními jmény není zcela jednoznačné. *Klíč ke květeně České republiky* uvádí sekci *Taraxacum* alternativně jako „pampeliška smetánka" (Kaplan et al., 2019, s. 1079).

Obě česká rodová jména jsou přitom spojována s odlišnými zkušenostními okruhy. Jméno *smetánka* bývá dáváno do souvislosti s mléčně zbarvenou šťávou vytékající po poranění rostliny. Naproti tomu jméno *pampeliška*, jehož etymologie není zcela jednoznačná (srov. Rejzek, 2001, heslo *pampeliška*), je v současném jazykovém povědomí často spojováno s ochmýřeným plodenstvím a dětskou zkušeností foukání do odkvetlého úboru. Paralely v jiných jazycích, uvedené níže, navíc ukazují i spojení s motivem holé hlavy či mnišské tonzury po odletu nažek. V běžném užívání tak mohou tato dvě dodnes užívaná rodová jména zvýrazňovat různé fáze životního cyklu téže rostliny. Z didaktického hlediska může být tato dvojí perspektiva využitelná, neboť nabízí možnost vnímat rostlinu i v pojmenování jako organismus proměňující se v čase, nikoli jako statický objekt (obr. 2).

Obr. 2: Pampeliška obecná / smetánka lékařská (*Taraxacum officinale* agg.)

Dětská zkušenost s pampeliškou zahrnuje různé fáze životního cyklu rostliny, které se odrážejí i v lidovém a národním názvosloví. Foto autor.

V němčině je vedle jména *Gemeiner Löwenzahn* (s přibližným českým významem „obecný lví zub", podle tvaru listů) také obecně rozšířené lidové pojmenování *Pusteblume* („odfukovací květ"), jako označení odkvetlé pampelišky (srov. Merker, 1910, s. 504; Handel & Eisenreich, 1984, s. 29). Německý příklad ukazuje, že souběžná existence standardního a lidového pojmenování není specifikem českého prostředí.

Ještě výrazněji se tento jev projevuje v těšínském jazykovém prostředí, kde se pro kvetoucí rostlinu, ale také pro listy užívá výraz *mojiczek*, patrně související s nářečním výrazem *moj*, který Milerski (2009, hesla „moj", „mojiczek") uvádí ve významu „1. máj", avšak zjevně odkazuje i k širšímu významovému okruhu máje či měsíce května jako období vrcholného jarního rozkvětu. Pro zralé plodenství bylo u informátorů v rámci tohoto šetření doloženo také označení *starziczek*, které evokuje stáří a zapadá do širšího středoevropského okruhu pojmenování spojovaných s odkvetlou podobou rostliny, připomínající šedivé vlasy nebo pleš (obnažené květní lůžko po opadu chmýří). Tato dvojice může být vnímána jako výrazné jazykové zachycení časové proměny rostliny: první označení odkazuje k mladé a kvetoucí fázi, druhé evokuje její pozdní, odkvetlý stav.

Pro doplnění lze uvést, že v polštině se běžně užívá název *mniszek lekarski*, srov. Krzyściak-Kosińska & Kosiński, 2007, s. 200, zatímco pro fázi plodenství se užívalo také pojmenování *dmuchawiec* (s přibližným českým významem „foukavec"; srov. Schmeil & Arct-Golczewska, 1908, s. 112; Encyklopedia Powszechna PWN, 1985, s. 130). Samotná etymologie jména *mniszek* bývá spojována se slovem mnich a odvozována z okruhu výrazů souvisejících s latinským *monachus* (Brückner, 1970, s. 341). Pojmenování tak pravděpodobně souvisí s motivem tonzury mnichů, kterou mohlo připomínat obnažené květní lůžko po odkvětu.

Kolísání mezi „pampeliškou" a „smetánkou" proto nelze chápat jako chybu nebo nekonzistentnost, ale jako projev různých perspektiv téhož druhu. K nedorozumění dochází spíše tehdy, když je jedna z těchto rovin absolutizována a jedno označení je považováno za jediné správné, aniž by se přihlíželo k širšímu kontextu. Z didaktického hlediska tak tato názvoslovná pluralita nabízí možnost pracovat s proměnlivostí vnímání organismu v čase.

Těšíňanka (Sanicula epipactis)

Specifickou podobu kulturně zakotvených jmen vystavených potenciální změně představují regionálně používaná pojmenování, která přesahují rámec běžného národního názvosloví a stávají se součástí místní identity. Příkladem je hvězdnatec zubatý (*Sanicula epipactis*), na Těšínsku známý jako „těšínské kvítko" nebo „těšíňanka". V místním nářečí je doloženo také pojmenování hakveta, vycházející spíše z německého pojmenování než z dřívějšího vědeckého názvu rodu Hacquetia. Toto jméno je pevně spojeno s regionální tradicí, místními legendami, historickými narativy i kolektivní pamětí. Paralelně s oficiálním botanickým názvoslovím přetrvává i v současnosti a na Těšínsku se používá ve školním prostředí i při interpretaci pro veřejnost (obr. 3).

Obr. 3: Hvězdnatec zubatý / těšíňanka (*Sanicula epipactis*)

„Květy" hvězdnatce připomínají drobné hvězdy, čemuž odpovídá i české jméno rostliny. Na Těšínsku je druh znám také jako „těšínské kvítko" nebo „těšíňanka". Dubohabřina v okolí Těšína. Foto autor.

V polštině se jméno *cieszynianka* uplatňuje nejen v současné regionální vzdělávací praxi (Kupka, 2018, s. 3), ale je také součástí oficiálního botanického názvosloví v podobě *cieszynianka wiosenna*. Toto pojmenování (s českým významem „těšíňanka jarní") bylo jako botanický název navrženo roku 1924 (srov. Simm, 1924, s. 100). V němčině se užívá název Grüne Schaftdolde („zelený stvolový okolík"; srov. Höpflinger & Schliefsteiner, 2000, s. 60). Jméno odkazuje k nápadně zeleným listenům i k okoličnatému uspořádání květenství. Kromě tohoto jména se v Rakousko-Uhersku používal také název *Hacquetie* (srov. Merker, 1910, s. 369), vycházející z vědeckého pojmenování, ale zároveň tak připomínající významného přírodovědce Balthasara Hacqueta, spojeného mimo jiné s výzkumem v oblasti Karpat.

Těšíňanka zároveň ukazuje, že národní názvosloví může být v určitých situacích překryto ještě silnější vrstvou – lokálními jmény, která propojují organismus s kulturním prostorem a mohou být využita například v místně zakotveném učení. Současné zařazování druhu do rodu *Sanicula* (žindava) zároveň připomíná, že vztah mezi taxonomickými změnami a národním názvoslovím není jednoznačný. Otevřenou otázkou tak zůstává, zda tradiční české jméno hvězdnatec bude nadále přetrvávat, anebo zda se i zde v budoucnu objeví tlak na jeho přejmenování v souladu s rodovým jménem žindava.

Jména potenciálně narušující kontinuitu

Ke změně názvu může dojít dříve, než se původní pojmenování stačilo ustálit v širším jazykovém a kulturním prostředí, čímž se může oslabit kontinuita mezi názvem, předchozí zkušeností a nově předávaným poznáním. Tento typ proměn národního názvosloví se týká zejména méně nápadných a méně známých druhů. Hranice mezi tímto typem a předchozím přitom není ostrá a jednotlivé případy mohou vykazovat znaky obou.

Pitulník žlutý (*Galeobdolon luteum*) nebo hluchavka žlutá (*Lamium galeobdolon*)

Rod *Lamium* je na území České republiky zastoupen několika běžnými druhy, mezi něž patří například hluchavka bílá (*Lamium album*), hluchavka nachová (*Lamium purpureum*) a hluchavka skvrnitá (*Lamium maculatum*). České rodové jméno „hluchavka" je významově průhledné: odkazuje na vzhledovou podobnost s kopřivou dvoudomou (*Urtica dioica*), avšak bez žahavých chlupů, tedy jako „hluchá kopřiva". Tato sémantická čitelnost vytváří zřetelnou vazbu mezi názvem a pozorovatelnou vlastností rostliny, kterou lze využít i didakticky.

Tradičně byla jako „hluchavka žlutá" pojmenovávána také rostlina dnes známá jako pitulník žlutý (*Galeobdolon luteum*), která byla v některých taxonomických pojetích řazena do samostatného rodu *Galeobdolon*. Jméno „hluchavka žlutá" je v historické literatuře dobře doloženo (srov. Čelakovský, 1897; Polívka, 1912, s. 366; Velká kniha rostlin, 1993, s. 136). V učebnicích (srov. Horák et al., 1976) se uplatňovalo rozlišování hluchavek podle barvy květu (hluchavka bílá, nachová a žlutá). Takto pojatý soubor rostlin vytvářel didakticky názornou skupinu založenou na rozlišování snadno pozorovatelného znaku – barvy květu (obr. 4).

Obr. 4: Pitulník žlutý / hluchavka žlutá (*Galeobdolon luteum*)

Příklad proměny názvu, která může narušovat didaktickou kontinuitu tradičně vnímané skupiny hluchavek. Foto autor.

Užití rodového jména pitulník přerušilo dřívější jazykovou vazbu mezi těmito druhy, která byla využitelná i didakticky. Označení *pitulník* je sice doloženo již u Slobody (1852, s. 339–340), který však zjevně upřednostňuje jméno *urdík žlutý* (*Galeobdolon luteum*). Historické prameny tak ukazují, že dnešní pojmenování nebylo zdaleka jedinou dobově uvažovanou kodifikační možností českého názvu tohoto druhu. Slovo *pitulník* je navíc etymologicky nejasné a neodkazuje k žádné snadno pozorovatelné vlastnosti rostliny, čímž může narušovat dříve ustálenou jazykovou kontinuitu i významovou průhlednost. Možnost využití těchto rostlin jako didakticky srozumitelné skupiny sice nezanikla, změna rodového jména však oslabuje jazykovou vazbu, na níž bylo toto seskupení založeno.

Je pozoruhodné, že v němčině tento druh stále nese jméno *Gelbe Goldnessel* (Lorinser, 1883, s. 346) nebo *Gelbe Taubnessel*, případně *Echte Goldnessel* (Bundesamt für Naturschutz, 2024a) nebo jen *Goldnessel* (Höpflinger & Schliefsteiner, 2000, s. 60), tedy s přibližným českým významem „žlutá zlatá hluchavka", případně „žlutá hluchá kopřiva". Vedle popisného znaku barvy je v těchto pojmenováních zachována vazba k tradičním německým označením hluchavkovitých rostlin s komponentem *-nessel* (např. *Taubnessel*), a tím i významová kontinuita, kterou české jméno „pitulník" oslabuje. Polská jména tohoto druhu jsou *gajowiec żółty* nebo *jasnota gajowa*. První jméno dává u rodového názvu důraz na prostředí („hájovec") a u druhového na barvu. Naproti tomu druhý název má v druhovém názvu stanoviště („hajní"), avšak zachovává rodové jméno *jasnota* pro druhy rodu *Lamium* (Eisenreich & Eisenreich, 1994, s. 134; Agora SA, 2008a, s. 75). Obě varianty rodového názvu se v polštině používají, přičemž samotné jméno *jasnota* je etymologicky spojováno se starým slovanským kořenem *jas-* ve významovém okruhu „světlý", „zářivý", ale též „vlídný" či „příjemný" (Sławski, 1952–1956, s. 517). V lidové jazykové zkušenosti tak může rezonovat i představa rostliny kopřivě podobné, avšak neškodné a nepálivé. Výrazněji je tato kontinuita patrná v němčině než v polštině, v obou jazycích však zůstává zachována ve větší míře než v češtině.

Vlahovka stinná nebo žihlobytka stinná (*Urticicola umbrosus*)

Tento drobný suchozemský plž nesl dříve jméno vlahovka stinná (Ložek, 1956, s. 210) a původně náležel do stejného rodu například s běžnou vlahovkou narudlou. Jméno odkazovalo k jeho typickému stanovišti, tedy vlhkým a stinným místům. Po taxonomické revizi byl druh přeřazen z rodu *Monachoides* do rodu *Urticicola*, avšak český název vlahovka stinná ještě určitou dobu přetrvával (Pfleger, 1988, s. 130). Později však byl změněn na žihlobytka stinná (srov. Horsák et al., 2013, s. 138).

Novotvar „žihlobytka" byl zjevně inspirován vědeckým rodovým jménem *Urticicola* a odkazuje ke stanovištím s kopřivami. V tomto případě však nejde ani tolik o otázku srozumitelnosti či výstižnosti nového jména ve srovnání se starším označením „vlahovka", jako spíše o načasování samotné změny. Ke změně názvu došlo dříve, než si původní označení stačilo vytvořit širší kulturní stopu. Zatímco v případě křižáka temnostního se s původním názvem mohla veřejnost setkávat například při návštěvách jeskyní, u tohoto nenápadného druhu plže mělo dřívější české jméno zřejmě podstatně menší příležitost proniknout do širšího veřejného povědomí. Další změnou tak byla z hlediska interpretační praxe oslabena kontinuita pojmenování, která by jinak mohla přispět k dlouhodobějšímu kulturnímu a jazykovému zakotvení tohoto druhu (obr. 5).

Obr. 5: Žihlobytka stinná / vlahovka stinná (*Urticicola umbrosus*)

Druh v přirozené poloze na vegetaci. Určovací znaky (např. píštěl nebo kýl) bývají patrné až při bližším pozorování nebo manipulaci s ulitou. Foto autor.

Starší česká literatura (Duda, 1880, s. 17) uvádí pro tento druh jméno *hlemýžď podstinný* (*Helix umbrosa*). Rodové jméno „hlemýžď" tehdy zahrnovalo širší okruh druhů, které dnes řadíme do různých rodů i čeledí. Toto historické pojmenování tak zachycuje obecnější vrstvu názvosloví, v níž byl důraz kladen především na snadno rozpoznatelnou příslušnost k větší skupině suchozemských plžů. V němčině i v polštině je tento princip patrný dodnes. V němčině se pro menší suchozemské plže užívají názvy typu *Laubschnecke*, tedy v širším smyslu „plži či hlemýždi žijící v listí". Tento druh se jmenuje *Schatten-Laubschnecke* (srov. Kerney et al., 1983, s. 258; Horsák et al., 2013, s. 138), slovo „Schatten" znamená „stín". Obdobně i v polštině se užívá název *ślimak cieniolubny* (srov. Wiktor, 2004, s. 257), tedy s přibližným významem „stínomilný plž", který rovněž zachovává běžně srozumitelnou zoologickou identifikaci. Uvedené příklady ukazují, že kontinuita národního názvosloví může být narušována jak změnou významových vazeb mezi příbuznými druhy, tak předčasnými změnami jmen.

Jména přizpůsobená vědeckému názvosloví

Čtvrtý typ zahrnuje jména přizpůsobená aktuálnímu vědeckému názvosloví. Taková změna může zvýšit soulad se systematickým zařazením druhu, současně však může změnit nebo oslabit významové vazby, které byly spojeny se starším národním pojmenováním.

Mařinka vonná nebo svízel vonný (*Galium odoratum*)

Tato lesní bylina s příjemnou vůní nesla v českém názvosloví tradičně jméno mařinka vonná (srov. Čelakovský, 1897, s. 215; Polívka, 1912, s. 458; Velká kniha rostlin, 1993, s. 234). V rámci novějších revizí národního názvosloví byla přejmenována na svízel vonný, který lépe odpovídá systematickému zařazení druhu do rodu *Galium* (Kubát et al., 2002), původní název se však používá i v pozdějších publikacích, srov. Eisenreich et al., 2003, s. 122).

Starší jméno mařinka přitom nemusí být významově neutrální. Vzhledem k jeho širšímu užívání i pro další druhy dnešního rodu *Galium* (např. svízel přítula; srov. Polívka, 1912, s. 458) lze uvažovat, že souviselo se zkušeností s rostlinami, které se zachytávají, obtěžují či jinak znepříjemňují pohyb a práci člověka (srov. Rejzek, 2001, heslo *mařit*). Jméno mařinka tak může představovat významově příbuzný starší protějšek dnešního označení „svízel". Zároveň má formu zdrobněliny, která v českém jazykovém prostředí obvykle nese neutrálnější či pozitivnější významový odstín, než jaký je spojen se slovem „svízel".

Ačkoliv je německé jméno *Waldmeister* historicky doloženo v rozšířené podobě jako *Wohlriechender Waldmeister* (v přibližném významu „vonný lesní mistr", tedy jméno zdůrazňující vůni při zachování vazby k lesnímu prostředí; srov. Lorinser, 1883, s. 200), nebo také Echter Waldmeister (Höpflinger & Schliefsteiner, 2000, s. 60), tak jeho základní názvoslovné jádro zůstalo zachováno a běžně se jako samostatné používá (Eisenreich et al., 2001; Bundesamt für Naturschutz, 2024b). V polském jazyce se používá jak pojmenování *przytulia wonna*, srov. Agora SA, 2008a, s. 75, nebo *marzanka wonna*, srov. Senderski, 2009, s. 417.

Proměna českého jména tak oslabuje jazykovou kontinuitu, přestože starší pojmenování z užívání zcela nevymizelo. Srovnání s německou tradicí zároveň ukazuje, že taxonomická aktualizace nemusí být nutně spojena se změnou národního pojmenování.

Páskovka žíhaná nebo papáskovka žíhaná (*Caucasotachea vindobonensis*)

Tento v teplejších oblastech České republiky běžný suchozemský plž, vědecky dříve nazývaný *Cepaea vindobonensis*, se tradičně řadil mezi páskovky a nazýval se páskovka žíhaná (Velká kniha živočichů, 1993, s. 62), s názvem odkazujícím na charakteristický znak ulity. Po taxonomické revizi došlo ke změně rodového zařazení, neboť molekulární fylogenetické studie ukázaly, že tento druh není blízce příbuzný ostatním zástupcům rodu *Cepaea*, a byl proto přeřazen do rodu *Caucasotachea*. V českém názvosloví se začalo používat jméno papáskovka (Kolibáč et al., 2019, s. 42).

Vědecké rodové jméno *Caucasotachea* představuje samo o sobě konstrukci bez přímé vazby na běžnou jazykovou zkušenost, což je však pro vědecké pojmenování obvyklé. Zatímco v rámci odborné komunikace je takové označení funkční, jeho přenesení do národního názvosloví může být mimo odborný kontext méně významově průhledné a může tak oslabovat vazbu na další druhy tradičně označované jako páskovky, jako jsou páskovka keřová (*Cepaea hortensis*) a páskovka hajní (*Cepaea nemoralis*), s nimiž ji společné, významově průhledné české rodové jméno umožňovalo didakticky propojovat na základě nápadného páskování ulity.

Srovnání s německým a polským názvoslovím ukazuje odlišný přístup: v němčině se druh nazývá *Gerippte Bänderschnecke* („žebrovaný páskovaný šnek"; srov. Kerney et al., 1983, s. 281; Reischütz et al., 2020, s. 28) a v polštině *wstężyk austriacki* (srov. Wiktor, 2004, s. 277; Strużyński & Kutera, 2024, s. 80; „rakouská páskovka", což odpovídá i dřívějšímu vědeckému názvu *Helix austriaca*, srov. Frič, 1875, s. 250; Duda, 1880, s. 15). V obou případech je zachována vazba na srozumitelnou morfologickou kategorii (něm. *Bänder*, pol. *wstęga* – „páska, stuha"), přičemž německé označení zároveň zřetelně odkazuje i k obecnější kategorii (*Schnecke*). Názvy jsou dále rozvíjeny popisným nebo geografickým určením. Na rozdíl od toho české jméno „papáskovka" může v rovině rodového označení tuto významovou strukturu narušovat a potenciálně tak oslabovat vazbu na tradiční, významově průhledné pojmenování páskovka.

Diskuse

Výsledky analýzy naznačují, že proměny národního názvosloví mají vedle vztahu k aktuálnímu taxonomickému pojetí také širší komunikační a kulturní souvislosti. Zatímco vědecké názvosloví je založeno na principu jednoznačnosti a systematické konzistence, národní jména organismů mohou ve vzdělávání a interpretaci přírody plnit i další funkce. Z tohoto hlediska je vedle taxonomické přesnosti relevantní také srozumitelnost, stabilita a kulturní zakotvení názvů.

Srovnání s němčinou a polštinou zároveň naznačuje, že úplný soulad mezi vědeckým a národním názvoslovím nemusí být nezbytný. V německém i polském názvosloví přetrvávají tradiční a kulturně zakotvená jména i tehdy, když již plně neodpovídají aktuálnímu taxonomickému pojetí. Národní názvosloví tak může vedle systematické informace plnit také funkci kulturní kontinuity a významového vztahování organismů k prostředí a místu.

V systematické biologii dlouhodobě existuje napětí mezi tendencí vymezovat širší taxony a tendencí jednotlivé skupiny dále členit (Mayr & Ashlock, 1991). Výsledkem je proměnlivost taxonomických konceptů, která se může promítat také v národním názvosloví. Příkladem je komplex *Taraxacum officinale* agg. (pampelišky smetánky), jehož vymezení se v průběhu času proměňovalo a zůstává předmětem odborné diskuse.

Z hlediska environmentálního vzdělávání a interpretace přírody však vedle aktuálního taxonomického stavu nabývá významu také kontinuita a srozumitelnost pojmů používaných v komunikaci. Pokud by byly národní názvy důsledně měněny při každé taxonomické revizi, mohlo by docházet k výrazné terminologické nestabilitě, která by komplikovala předávání poznání i orientaci v odborné a popularizační literatuře.

Závěr

Analýza vybraných případů ukázala, že proměny národního názvosloví mohou ovlivňovat srozumitelnost jmen a jejich potenciální využitelnost ve vzdělávání a interpretaci přírody. Takový důsledek může nastávat zejména tehdy, když promítnutí taxonomické změny do národního jména oslabí jeho významovou průhlednost nebo vazbu na dřívější jazykovou a zkušenostní tradici. Národní názvosloví organismů proto nelze chápat pouze jako popularizační odraz nomenklatury vědecké.

Srovnání s německým a polským názvoslovím zároveň ukazuje, že podobné taxonomické změny se nemusí v jednotlivých národních názvoslovích promítat stejným způsobem a že tradiční pojmenování mohou přetrvávat i při změně taxonomického pojetí.

Stabilita národního názvosloví tak nemusí být vázána na každou změnu taxonomického pojetí. V environmentálním vzdělávání a interpretaci přírody proto může být vedle aktuálního taxonomického zařazení důležitá také kontinuita a významová srozumitelnost pojmenování.

Literatura

- Agora SA. (2008a). Rośliny i zwierzęta: Książka z kluczem do rozpoznawania (Cz. 1/5). Na podstawie: Nasza przyroda. Rośliny i zwierzęta Europy.
- Agora SA. (2008b). Rośliny i zwierzęta: książka z kluczem do rozpoznawania (Cz. 2/5). Na podstawie: Nasza przyroda. Rośliny i zwierzęta Europy.
- Anděra, M. (2003). Fauna. Libri.
- Assmann, A. (2018). Prostory vzpomínání: Podoby a proměny kulturní paměti. Karolinum.
- Baum, J., & Buchar, J. (1973). V říši pavouků. SPN.

- Brückner, A. (1970). Słownik etymologiczny języka polskiego. Wiedza Powszechna.
- Bundesamt für Naturschutz. (2024a). Galeobdolon luteum Huds. (Echte Goldnessel). Flora-Web. https://www.floraweb.de/php/artenhome.php?suchnr=22338
- Bundesamt für Naturschutz. (2024b). Galium odoratum (L.) Scop. – Waldmeister. Flora-Web. https://www.floraweb.de/php/artenhome.php?name-use-id=2560
- Čelakovský, L. (1897). Analytická květena Čech, Moravy a rakouského Slezska. F. Tempský.
- Deyl, M. (2003). Naše květiny. Academia.
- Dostál, J. (1958). Klíč k úplné květeně ČSR. ČSAV.
- Dostál, J. (1989). Nová květena ČSSR (2. díl). Academia.
- Duda, L. (1880). Klíč analytický k určení měkkýšů v Čechách žijících. Nákladem vlastním.
- Dumnicka, E., & Płotek, M. (2013). Antropogeniczne zmiany fauny bezkręgowców jaskiń Góry Towarne. Chrońmy Przyrodę Ojczystą, 69(4), 285–296. https://panel.iop.krakow.pl/uploads/wydawnictwa_artykuly/68407cdca50231f87be4792e5ec61bb4f86c7f27.pdf
- Eisenreich, W., & Eisenreich, D. (1994). Przewodnik do rozpoznawania roślin i zwierząt na wycieczce. Oficyna Wydawnicza MULTICO.
- Eisenreich, W., Handel, A., & Zimmer, U. E. (2001). BLV Tier- und Pflanzenführer für unterwegs. BLV.
- Eisenreich, W., Handel, A., & Zimmer, U. E. (2003). Nový průvodce přírodou: Zvířata a rostliny. Beta-Dobrovský & Ševčík.
- Encyklopedia Powszechna PWN. (1985). T. 3. Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Faustus, L., & Polívka, F. (1975). Botanický klíč. SPN.
- Frič, A. (1875). Přírodopis živočišstva pro vyšší gymnasialní a realní školy. B. Tempský.
- Garms, H. (1993). Handbuch der Tiere und Pflanzen. Gondrom Verlag.
- Gruenewald, D. A. (2003). The best of both worlds: A critical pedagogy of place. Educational Researcher, 32(4), 3–12. https://doi.org/10.3102/0013189X032004003
- Hall, S. (Ed.). (1997). Representation: Cultural representations and signifying practices. Sage.
- Handel, A., & Eisenreich, D. (1984). Pflanzen der Wiese. BLV.
- Höpflinger, F., & Schliefsteiner, H. (2000). Naturführer Österreich: Flora und Fauna. Edition Aktuell.
- Horák, S., Strumhaus, O., & Vilček, F. (1976). Přírodopis pro sedmý ročník základních devítiletých škol. SPN.
- Horsák, M., Juřičková, L., & Plicka, J. (2013). Měkkýši České a Slovenské republiky: Molluscs of the Czech and Slovak Republic. Nakladatelství Kabourek.

- Hörweg, C., Blick, T., & Zaenker, S. (2011). Die Große Höhlenspinne, Meta menardi (Araneae: Tetragnathidae), Spinne des Jahres 2012. Arachnologische Mitteilungen, 42, 62–64. https://doi.org/10.5431/aramit4214
- Kaplan, Z., Danihelka, J., Chrtek, J., Kirschner, J., Kubát, K., Štech, M., & Štěpánek, J. (Eds.). (2019). Klíč ke květeně České republiky (2., aktualizované vyd.). Academia.
- Kerney, M. P., Cameron, R. A. D., & Jungbluth, J. H. (1983). Die Landschnecken Nord- und Mitteleuropas. Paul Parey.
- Kolibáč, J., Hudec, K., Laštůvka, Z., & Peňáz, M. (2019). Příroda České republiky: Průvodce faunou (2., upravené a doplněné vydání). Academia.
- Komise k ustanovení vědeckého názvosloví pro gymnasia a reálné školy. (1853). Německo-český slovník vědeckého názvosloví pro gymnasia a reálné školy. Bedřich Tempský.
- Kratochvíl, J., & Bartoš, E. (1954). Soustava a jména živočichů. Nakladatelství Československé akademie věd.
- Krzyściak-Kosińska, R., & Kosiński, M. (2007). Atlas roślin. Pascal.
- Kubát, K., Hrouda, L., Chrtek, J., Kirschner, J., & Štěpánek, J. (Eds.). (2002). Klíč ke květeně České republiky. Academia.
- Kupka, J. (2018). Odkrywamy tajemnice przyrody. Przyroda Śląska Cieszyńskiego: podręcznik z ćwiczeniami dla uczniów klas IV–V szkół podstawowych z polskim językiem nauczania w RC. Centrum Pedagogiczne dla Polskiego Szkolnictwa Narodowościowego.
- Kůrka, A., Řezáč, M., Macek, R., & Dolanský, J. (2015). Pavouci České republiky. Academia.
- Lorinser, G. (1883). Botanisches Excursionsbuch für die deutsch-österreichischen Länder und das angrenzende Gebiet (5. Aufl.). C. Gerold's Sohn.
- Ložek, V. (1956). Klíč československých měkkýšů. SAV.
- Mały słownik zoologiczny: Bezkręgowce (2. vyd.). (1984). Wiedza Powszechna.
- Mayr, E., & Ashlock, P. D. (1991). Principles of systematic zoology (2nd ed.). McGraw-Hill.
- Merker, G. (1910). Exkursionsflora für Mähren und Österreichisch-Schlesien. Selbstverlag des Verfassers.
- Milerski, W. (2009). Zachodniocieszyński słownik gwarowy. PZKO.
- Pfleger, V. (1988). Měkkýši. Artia.
- Polívka, F. (1912). Klíč k úplné květeně zemí Koruny české. R. Promberger.
- Polívka, F. (1932). Klíč k určování rostlin v naší květeně nejčastěji se vyskytujících. R. Promberger.
- Reischütz, A., Moog, O., Reischütz, P. L., & Duda, M. (2020). Die Schnecken- und Muschelfauna Tattendorfs. Arianta, 8, 20–37.
- Rejzek, J. (2001). Český etymologický slovník. Leda.
- Senderski, M. E. (2009). Zioła: Praktyczny poradnik o ziołach i ziołolecznictwie (3. vyd.). Wydawnictwo K.E. Liber.

- Schmeil, O., & Arct-Golczewska, M. (1908). Świat roślinny. M. Arct.
- Schmeil, O., & Scholz, E. (1906). Naturgeschichte des Tierreiches. F. H. Schimpff.
- Simm, K. (1924). Hacquetia Epipactis w okolicy Cieszyna. Ochrona Przyrody, 4, 98–100.
- Sławski, F. (1952–1956). Słownik etymologiczny języka polskiego. Tom I: A–J. Nakładem Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego.
- Sloboda, D. (1852). Rostlinnictví čili Návod k snadnému určení a pojmenování rostlin v Čechách, Moravě a jiných zemích Rakouského mocnářství domácích. České museum.
- Sobel, D. (2004). Place-based education: Connecting classrooms and communities. The Orion Society.
- Strużyński, W., & Kutera, M. (2024). Nowe stanowiska ślimaka austriackiego Caucasotachea vindobonensis. Kulon, 29, 80–85.
- Šmilauer, V. (1956). Nové české názvosloví zoologické. Naše řeč, 39(3–4), 84–92.
- Tilden, F. (1957). Interpreting our heritage. University of North Carolina Press.
- Velká kniha rostlin. (1993). Příroda.
- Velká kniha živočichů. (1993). Příroda.
- Wiktor, A. (2004). Ślimaki lądowe Polski. Mantis.

Jiří Kupka *je ekolog a didaktik, působí na Katedře environmentálního inženýrství Hornicko-geologické fakulty VŠB – Technické univerzity Ostrava. Ve své odborné práci propojuje ekologii a zoologii s environmentálním vzděláváním a interpretací přírody a krajiny. Dlouhodobě se zabývá také kulturně-historickými souvislostmi krajiny Slezska, zejména v prostoru Těšínska.*